

**BĒRNU DATI SKOLĀS UN BĒRNUDĀRZOS
JEB
20 AKTUĀLI JAUTĀJUMI PAR DATU APSTRĀDI
IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS**

**Rīga
2019**

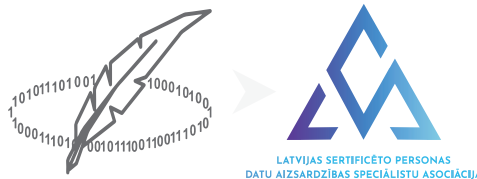
Digitālajā laikmetā kontrole pār saviem datiem ir kļuvusi tikpat nepieciešama, kā rūpes par savu drošību un bieži vien nekontrolēt savus datus nozīmē radīt iespēju sevi apdraudēt dažādos veidos. Līdz ar to mūsdienās ir nepieciešams katram apzināties savu lomu savu un citu personu, it īpaši bērnu, datu aizsardzībā un veidot sabiedrību, kas balstās uz cieņpilnām attiecībām vienam pret otru, t.sk. respektējot citu privātumu.

Ja ikdienā veidojas situācijas, kurās nezinām kā pareizi rīkoties, ir vērts atcerēties sen zināmo parunu: "Nedari otram to, ko negribi, lai kāds dara Tev" un adekvātākais rīcības modelis, visticamāk, būs atrasts. Noteikti jāapzinās konkrētās rīcības sekas, jo daudz vienkāršāk pamatojama ir datu apstrāde, kas rada pozitīvas sekas (piem., informējot klases biedrus par kāda bērna uzvaru mācību olimpiādē, bērnam saņemot uzslavas), pretstatā datu apstrādei ar negatīvām sekām (piem., informējot pārējos klases biedrus par kāda bērna problēmām ģimenē, bērnam saņemot pārmetumus un izsmiešanu no pārējiem klases biedriem).

Ar šo materiālu Latvijas Sertificēto personas datu aizsardzības speciālistu asociācija vēlas vērsties pie izglītības iestāžu vadītājiem, skolotājiem, audzinātājiem, izglītojamo vecākiem un pašiem izglītojamiem, lai mazinātu 'spriedzi' starp skolotājiem, audzinātājiem, izglītības iestādi, vecākiem un izglītojamiem, novērstu dažādu nepamatotu mītu rašanos un veicinātu cieņpilnu attiecību pastāvēšanu starp visām datu apstrādē iesaistītām pusēm.

Šis materiāls uzskatāms par vispārīgi informatīvu materiālu, kurā ir iekļauts asociācijas biedru vispārējs viedoklis, balstoties uz vispārīgiem situācijas pieņēmumiem, līdz ar to pie citiem apstākļiem ieteicamie rīcības modeļi var mainīties, tādēļ asociācija rekomendē katru individuālo situāciju vērtēt atsevišķi un izvēlēties taisnīgāko rīcības modeli.

Latvijas Sertificēto personas datu aizsardzības
speciālistu asociācija:

Datu valsts inspekcija izsaka pateicību Latvijas Sertificēto personas datu aizsardzības speciālistu asociācijai par ieguldīto darbu skaidra ietvara radīšanai attiecībā uz personas datu apstrādes un aizsardzības jautājumiem izglītības iestādēs.

Datu valsts inspekcija informē, ka iestādes ieskatā informatīvajā materiālā sniegtais skaidrojums par personas datu apstrādes procesa organizāciju un personas datu aizsardzību izglītības jomā atbilst pašreizējai izpratnei par atbilstības nodrošināšanu Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasībām.

Vienlaikus Datu valsts inspekcija vērs uzmanību, ka atbilstības nodrošināšana Vispārīgās datu aizsardzības regulas prasībām ir pastāvīgs process un lai materiālā ietvertie ieteikumi un izpratne par datu aizsardzību atbilstu normatīvā regulējuma prasībām, ir nepieciešams sekot līdzī jaunākajām atziņām attiecībā uz Vispārīgās datu aizsardzības regulas piemērošanu.

Datu valsts inspekcija:

Datu valsts inspekcija

1. Kādi dati par izglītojamiem var būt skolu rīcībā?

- **Izglītojamā identifikācijas dati:** vārds, uzvārds, personas kods, dzimšanas datums, identificējošo dokumentu dati u.c.;
- **Izglītojamā (tā vecāku, radnieku) kontaktinformācija:** tālruņa numurs, e-pasta adrese, dzīvesvietas adrese u.c.;
- **Izglītojamā mācību procesu raksturojoši dati:** izglītojamā vērtējumi pārbaudījumos, pārbaudījumu saturs, izglītojamā dienasgrāmatās, žurnālos iekļautā informācija, piezīmes, apmeklējums, dalība olimpiādēs un citās sacensībās, kā arī olimpiāžu un sacensību rezultāti, bibliotēku uzskaites kartītēs esošā informācija u.c.;
- **Izglītojamā ārpusklases aktivitātes:** dalība korī, dejošanas, sporta un citos pulciņos, dalība skolas organizētos pasākumos;
- **Fotogrāfijas, audio un/vai video no izglītības iestādes organizētiem pasākumiem** (sporta, izklaidējošie u.c. pasākumi);
- **Izglītojamo raksturojoši dati:** uzvedības raksturojums, ģimenes stāvoklis, veselības stāvoklis, dzimtā valoda, pārvaldītā valoda, pilsonība u.c.;
- **Izglītojamā tiesību aizsardzību realizējošā informācija:** izglītojamā un ģimenes mantiskais stāvoklis, ģimenes sociālais statuss, Valsts bērnu tiesību inspekcijas sniegtā informācija, bāriņtiesu sniegtā informācija, informācija un dokumenti par iepriekš iegūtu izglītību u.c.;
- **Izglītības iestādē un tās apkaimē veiktās videonovērošanas dati;**
- **Telpu piekļuves kontroles sistēmas dati.**
[N.B. Vispārīgi ir aizliegta biometrijas datu (t.sk. pirkstu nospiedumu) apstrāde, un tikai rūpīgi izvērtētos izņēmuma gadījumos pie galējas nepieciešamības, pēc informētas un nepiespiestas (izglītojamā vecāka), nodrošinot alternatīvu izvēli, piekrišanas saņemšanas varētu tikt apsvērta biometrijas datu izmantošana. Šajos gadījumos obligāti veicams Novērtējums par ietekmi uz datu aizsardzību un lielākoties, jāveic apspriešanās ar uzraudzības iestādī]

2. Vai kādi skolas rīcībā esošie dati par izglītojamo ir īpaši aizsargājami?

- Veselības dati (skolas medmāsas un psihologa apmeklējuma ietvaros fiksētā informācija, veselības raksturojums, tostarp izraksti no medicīnas kartes, piemēram, izglītojamā slimības, alerģijas, veiktās un plānotās vakcinācijas, invaliditāte u.c.)
- Izglītojamā tautība un etniskā izcelsme
- Izglītojamā reliģiskā pārliecība
- Izglītojamā politiskā pārliecība (piem., dalība kādas politiskās partijas jauniešu organizācijā)
- Izglītojamā sodāmības (t.sk. administratīvie sodi)
- Seksuālā orientācija
- Biometrijas dati

N.B. Bērnu dati paši par sevi dažādās situācijās bērnam var nodarīt lielāku kaitējumu nekā pieaugušajam, tādēļ jebkuri dati, kas attiecināmi uz bērnu, būtu jāapstrādā ar īpašu piesardzību (t.sk. bērnu raksturojošos datus, informāciju par bērna dzīves vietu utt.)

3. Vai drīkst uz skapīšiem un cita inventāra norādīt izglītojamā datus?

Pēc izglītības iestādes ieskata, ņemot vērā, ka izglītības (t.sk. pirmsskolas) iestādes un klases ir uzskatāmas par slēgtu vidi ar ierobežotu piekļuvi, uz izglītojamo skapīšiem ir pieļaujams norādīt izglītojamā vārdu, arī bez atsevišķas vecāku piekrišanas. Papildus izglītojamā identificējošas informācijas (piemēram, izglītojamā uzvārds, foto) izvietošana uz skapīšiem būtu vērtējama

individuāli. Izņēmuma gadījumos, ja attiecīgā grupā vai klasē ir vairāki izglītojamie ar vienādu vārdu, pieļaujams būtu norādīt papildus identifikatoru. Tāpat papildus identifikatoru izvietošana varētu būt pamatota attiecībā uz izglītojamiem bez atbilstošas lasītprasmes vai izglītojamā ar īpašām vajadzībām gadījumā. Joprojām izmantojama arī līdzšinējā prakse, uz inventāra izvietojot zīmējumus un simbolus, lai izglītojamais atpazītu savu inventāru (skapīti, gultu, dvieli u.c.)

4. Vai drīkst ievākt datus par izglītojamā apģērba izmēru, piemēram, vienotas formas iegādei?

Ja mācību procesa ietvaros ir nepieciešams nodrošināt vienota tērpa iegādi, piemēram, sporta stundā vai klases / grupas priekšnesumam – šādu datu ievākšana ir pamatota. Taču šādus datus būt jāvāc tikai mērķa sasniegšanai minimāli nepieciešamā apjomā, piemēram, noskaidrojot vai konkrētam izglītojamam ir nepieciešams S vai M izmērs vai ļaujot vecākiem norādīt, kura auguma kategorija (104 – 110, 111-120 cm) būtu attiecināma uz izglītojamo, bet neprasot konkrētu augumu un svaru, ja tas apģērba iegādei nav būtiski. Papildus šādi dati būtu glabājami tikai īslaicīgi – līdz brīdim, kad mērķis sasniegts. Pēc mērķa sasniegšanas attiecīgos datus (sarakstu) būtu jāizdzēš.

5. Vai izglītojamo dati ir jāatjaunina?

Jā, lai attiecīgi dati tiešām būtu noderīgi un ar tiem varētu sasniegt to ievākšanas mērķi, tiem jābūt aktuāliem, piemēram, lai pedagogs krīzes situācijā tiešām varētu sazvanīt izglītojamā vecākus, nevis tikai tad atklāt, ka tālruņa numurs vairs neeksistē. Datu aktualizēšana ir jāveic regulāri un noteikti ne retāk kā reizi mācību gadā, piemēram, katra mācību gada sākumā.

6. Vai drīkst pārbaudījumu rezultātus publicēt (piemēram, skolas stendos, interneta vietnē)?

Nedrīkst, pārbaudījumu rezultāti ir jāpadara pieejami tikai pašam izglītojamam un viņa vecākiem (vai nu atspoguļojot pārbaudījuma rezultātus izglītojamā dienasgrāmatā vai elektroniskā uzskaites žurnālā).

Tomēr izglītības iestāde var apsvērt iespēju publicēt pārbaudījumu rezultātus statistiski jeb anonimizēti, piemēram, norādot izglītojamo sekmes attiecīgā klašu grupā procentuāli.

7. Vai mācību olimpiāžu (skolas, pašvaldības vai valsts mērogā) rezultātus ir pieļaujams publicēt?

Ņemot vērā to, ka olimpiāžu organizēšanas mērķis ir ļaut izglītojamiem savstarpēji sacensties, un šādu sacensību rezultātu objektīva izvērtēšana nevarētu notikt, ierobežojot rezultātu atklāšanu (t.sk. arī citiem dalībniekiem), ir pieļaujama šādu rezultātu publicēšana. Šāda kārtība arī ir noteikta 05.06.2012. MK noteikumos Nr.384 'Mācību priekšmetu olimpiāžu organizēšanas noteikumi' attiecībā uz valsts olimpiāžu norisi, ko pēc analogijas varētu piemērot arī cita līmeņa olimpiādēm. Tomēr, publicējot rezultātus, jāievēro minimizācijas princips, proti, jānorāda tikai nepieciešamā informācija, piem., izglītojamā vārds, uzvārds, pārstāvētā skola un klase (vai klašu grupa). Pirms izglītojamā nosūtīšanas uz olimpiādi būtu nepieciešams informēt izglītojamo un/vai viņa vecākus par olimpiādes būtību un rezultātu publicēšanas noteikumiem. Šajā situācijā izglītojamam vai tā vecākiem būtu nodrošināmas tiesības izteikt iebildumus, kurus izglītības iestāde izvērtētu un, ja nepieciešams, attiecīgā izglītojamā rezultātus nublicētu.

8. Vai ir pieļaujams izvietot klases/grupas telpā izglītību veicinošus sacensību rezultātus – piemēram, salīdzinošās diagrammas par izlasītajām grāmatām, iegūtām labo darbu uzlīmēm, ko izglītojamie paši var dinamiski par sevi papildināt konkrētās aktivitātes ietvaros?

Izglītības procesa ietvaros arī kontekstā ar personas datiem būtiski būtu saglabāt pozitīvo un vienlīdzības pieeju – veicināt labo un motivēt izaugsmei. Informācijas publiskošanai (klases/grupas ietvaros) būtu ieteicams noskaidrot vecāku un izglītojamo viedokli, un, ja iespējams, dot iespēju no salīdzinājuma izstāties vai tajā jau sākotnēji nepiedalīties. Pirms aktivitātes uzsākšanas būtu izvērtējams, vai tas veicinās vairāk pozitīvu, motivētu izaugsmi vai arī var radīt negatīvas sekas, raisot izglītojamiem skumjas vai atstumtības sajūtu.

Šāda veida rezultāti būtu izvietojami pēc iespējas izglītības iestādes telpās atbilstoši dalībnieku lokam. Ja dalībnieki ir visas izglītības iestādes izglītojamie, tad rezultāti varētu tikt izvietoti izglītības iestādes koplietošanas telpās, savukārt, ja dalībnieki ir konkrētas klases audzēkņi - konkrētās klases/grupas telpās, kur attiecīgie izglītojamie uzturas.

9. Vai sporta sacensību rezultāti var tikt publiskoti?

Ja sporta sacensības nenotiek mācību procesa ietvaros, tad līdzīgi kā mācību olimpiāžu norisē, arī sporta sacensību rezultāti var tikt publiskoti, ievērojot iepriekš minētos norādījumus (izglītojamā un/vai vecāku informēšana, iebildumu izvērtēšana).

10. Vai mācību procesa ietvaros izglītojamo radīti darbi, piemēram, zīmējumi, var būt dati un var tikt izstādīti izglītības iestāžu telpās?

Ja izglītojamā radītam darbam tiek pievienota klāt izglītojamā identificējoša informācija (piem., vārds uzvārds), tad šie ir uzskatāmi par personas datiem. Tomēr izglītības iestādes ietvaros būtu pieļaujama šādu darbu publicēšana vispārējai apskatei arī norādot darba autoru, kā arī klasi vai vecuma grupu, tomēr būtu jāizvairās norādīt papildus informāciju par autoru vai darbu (piem., izglītojamā personas kodu vai darba vērtējumu).

Izglītojamo darbi, kas radīti izglītojamā atbalsta pasākumu ietvaros, piemēram, apmeklējot skolas psihologu, sociālo pedagogu un tamlīdzīgi, nav demonstrējami publiski arī anonīmā veidā, ja tam nepiekrīt pats izglītojamais un vecāki.

11. Vai vecāku sapulcēs ir pieļaujams apspriest konkrētu izglītojamo mācību vērtējumus un/vai uzvedību?

Vecāku sapulcēs būtu jāizvairās bez attiecīga vecāka piekrišanas publiski apspriest konkrēta izglītojamā sekmes vai uzvedību. Šādu jautājumu apspriešana būtu jāveic individuālās pārrunās. Tomēr skolotāji var minēt mācību vērtējumus apkopotā jeb statistiskā veidā, piemēram, informējot vecākus par kopējām attiecīgā vecuma posma tendencēm, kā arī par aspektiem un tēmām, kam būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība pilnvērtīgai izglītojamo attīstībai.

12. Vai saziņai ar izglītojamā vecākiem var izmantot e-pasta adreses un/vai tālruņus?

Saziņa starp izglītojamā vecākiem un izglītības iestādes administrāciju vai pedagogu var notikt, izmantojot visdažādākos saziņas rīkus (e-pastu, tālruni, elektronisko dienasgrāmatu sistēmas, pastu u.c.) atkarībā no nepieciešamības. Tomēr, izvēloties saziņas kanālu, būtu izvērtējama nosūtītā satura sensitivitāte. Jo nosūtāmā informācija sensitīvāka (piemēram, par izglītojamā veselības stāvokli, Bāriņtiesas sniegtā informācija u.c.), jo būtu jāizvēlas kanāli ar drošāku informācijas piegādi adresātam (personīgi, elektronisko dienasgrāmatu sistēma, pasta pakalpojumi ierakstītas vēstules formā u.c.).

13. Vai ir pieļaujama pedagoga iesaiste un informācijas par konkrētiem izglītojamiem nodošana klases vecāku sociālo tīklu/saziņas grupās (piem., WhatsApp, Facebook, Viber u.c.)?

Izglītojamo vecākiem savstarpēji ir tiesības apmainīties ar dažādu informāciju savu mājsaimniecības un ģimenes vajadzību ietvaros. Savukārt pedagogs šajās attiecībās iesaistās kā izglītības iestādes pārstāvis, tādēļ pedagogam jāievēro vispārīgie datu apstrādes noteikumi. Nebūtu rekomendējams, ka šādās grupās pedagogs sniegtu informāciju par konkrētu izglītojamo mācību procesa norisi vai citus datus, izņemot, ja var nodrošināt vecāku grupas piekrišanu šādai informācijas apmaiņai (bet arī šajā gadījumā izvērtējot, vai mācību process neatspoguļo kādu situāciju, par kuru citiem vecākiem nebūtu nepieciešams zināt). Ja piekrišana nav, šāda informācija būtu sniedzama individuāli konkrētiem izglītojamo vecākiem.

Pedagogs šādās grupās bez vecāku piekrišanas varētu sniegt vispārīgu informāciju par mācību procesa norisi (piem., stundu izmaiņām, plānotām ārpusklases aktivitātēm, nepieciešamajiem mācību materiāliem u.c.).

14. Ja izglītības iestādē mācību procesā piedalās izglītojamais ar īpašām vajadzībām (t.sk. veselības problēmām, kas var ietekmēt mācību un ārpus mācību procesu), vai citiem izglītojamiem var sniegt informāciju par šī izglītojamā vajadzībām un izglītojamā klases biedru sagaidāmo rīcību attiecībā uz to?

Tiesības izlemt, vai un kā runāt par izglītojamā ar īpašām vajadzībām situāciju, ir šāda izglītojamā vecākiem, jo viņi visprecīzāk var raksturot sava bērna īpašo situāciju. Apspriet šādu izglītojamo vai viņa situāciju bez vecāku saskaņojuma nebūtu ieteicams.

Atklājot informāciju par šādu izglītojamo, jāņem vērā personu loks, kam informācija tiek atklāta:

1) Izglītības iestādes vadītājs, medicīniskais personāls un izglītojamā tiešais pedagogs (klases audzinātājs): informācija varētu tikt atklāta detalizētāk, lai būtu iespējams izvērtēt nepieciešamos resursus, kā arī kopā ar vecākiem izstrādāt un vienoties par rīcības plānu dažādās iespējamās situācijās;

2) Pedagogiem, kuri strādā ar izglītojamo, pārējam izglītības iestādes personālam: viņu kompetences ietvaros, ievērojot datu apstrādes minimizēšanas principu – tik, cik nepieciešams darba pienākumu veikšanai;

3) Izglītojamajiem – izglītojamā ar īpašām vajadzībām grupas/klases biedriem: tik, cik tas ir nepieciešams izglītojamā ar īpašām vajadzībām veiksmīgākai integrācijai, kā arī citu izglītojamo vajadzību (drošības, komforta) nodrošināšanai, piemērojam, izskaidrojot sagaidāmos rīcības modeļus no pārējiem klases biedriem konkrētās situācijās. Tomēr jāievēro, ka informācija ir jāsniedz vienkāršoti, bērna attiecīgajam attīstības posmam saprotamā veidā, iespējams, šādu informāciju integrējot mācību procesā (atklājot tikai minimāli nepieciešamo informāciju).

Atsevišķos gadījumos, izvērtējot nepieciešamību un minimāli nepieciešamo informācijas apjomu, šāda informācija varētu tikt atklāta arī izglītojamā ar īpašām vajadzībām grupas/klases biedru vecākiem, pēc iespējas, aicinot to darīt izglītojamā ar īpašām vajadzībām vecākus.

15. Vai izglītības iestāde drīkst fotografēt pasākumus ārpus mācību procesa (piem., izlaidums, skolas balles) un izvietot fotogrāfijas publiski savā mājas lapā vai izglītības iestādes telpās?

Izglītības iestādes funkcija nav tikai nodrošināt izglītojamiem teorētiskā materiāla apguvi, bet arī apmācīt izglītojamos socializēties, kas tiem būs nepieciešams turpmākajā dzīvē. Tādēļ ir pieļaujams, ka izglītības iestāde šādus pasākumus fotografē un arī atsevišķas fotogrāfijas no pasākuma publicē, lai informētu vecākus un sabiedrību par izglītības iestādē notiekošām ārpusklases aktivitātēm. Tomēr izglītības iestādei pirms fotogrāfiju izvietojšanas būtu rūpīgi jāizvērtē, vai fotogrāfijās atspoguļotais nenodarīs izglītojamam kādu pārmērīgu aizskārumsu privātumam (piem., izglītojamais ir kādā neveiklā vai izsmejošā situācijā, izteicis nevēlēšanos tikt fotografēts u.c.), kā arī respektēt izglītojamā, viņa vecāka iebildumus, ja tādi izteikti, un pārtraukt attiecīgās fotogrāfijas publiskošanu. Ja fotografēšanu/filmēšanu publiskos pasākumos organizē vecāki nevis skola, par šādu datu apstrādi atbildību skola neuzņemas.

16. Vai drīkst izglītojamā vai tā vecāku datus nodot sporta kluba pārstāvim, ja tas interesējas par talantiem?

Datu nodošanai trešajām personām (turklāt ārpus izglītības procesa nodrošināšanas) vajadzētu notikt tikai ar izglītojamā vecāka piekrišanu. Šajā gadījumā rekomendējams ir sporta skolas pārstāvja datus nodot izglītojamā vecākiem, lai tie izlemj vai sazināties, vai nē.

17. Vai pašvaldība, izglītības kvalitātes dienests un citas uzraudzības iestādes var piekļūt jebkuriem izglītojamo datiem?

Nebūtu pieļaujams, ka uzraudzības iestādēm ir pieeja visu izglītojamo datiem. Šāda piekļuve būtu jānodrošina tikai izņēmuma kārtā un tikai uz tiem datiem, kuri ir nepieciešami attiecīgu jautājumu atrisināšanai, turklāt izvērtējot informācijas pieprasījumu, pēc iespējas minimizējot izsniedzamo informāciju, kas nepieciešama uzdevuma izpildei.

18. Kā informēt topošo pirmklasnieku un tā vecākus par to kurā klasē (1.a, b vai c) izglītojamais pieņemts/norīkots?

Pēc iespējas būtu ieteicams izglītojamos un to vecākus informēt individuāli (īpaši, ja ir attiecīgu pašvaldības izdoti noteikumi par izglītojamo vecāku informēšanas kārtību), tomēr izvērtējot apstākļus un informācijas izvietojšanas vietu un izvietojšanas ilgumu, būtu pieļaujams arī izglītojamos un viņu vecākus, izglītojamam uzsākot skolas gaitas, informēt skolas telpās izvietojot attiecīgu paziņojumu par klašu sadalījumu, vai izsaucot mutiski skolniekus speciālā skolas pasākumā. Bet šajā gadījumā būtu jānodrošina minimāla informācijas izpaušana, lai tā būtu pieejama pēc iespējas skolas telpās un saturētu tikai izglītojamā vārdu, uzvārdu un klasi, kā arī pēc mērķa sasniegšanas rakstveidā publicētie paziņojumi tiktu dzēsti.

19. Vai izglītojamajiem un to vecākiem ir tiesības fotografēt, filmēt klasesbiedrus, skolotājus vai citas skolā esošas personas?

Šajā gadījumā par izglītojamā veikto datu apstrādi atbild pats izglītojamais vai tā vecāki. Tomēr izglītības iestādei un tās darbiniekiem vajadzētu apzināties, ka izglītojamie ne vienmēr (ņemot vērā briedumu) spēj adekvāti novērtēt riskus, kādus pašiem sev un trešajām personām var nodarīt nofilmētais/nofotografētais materiāls un tā publicēšana vai nodošana citām personām. Tādējādi būtu rekomendējams izstrādāt izglītības iestādēs iekšējos noteikumus, kuros noteikt kādas ir izglītības iestādes prasības attiecībā uz filmēšanu/ fotografēšanu iestādes telpās, skaidrojot izglītojamiem un vecākiem, kad ir pieļaujams publiskos pasākumos filmēt/ fotografēt privātajām vajadzībām piem., tādos publiskos pasākumos kā izlaidums, sporta spēles, koncerti utt. Tāpat rekomendējams būtu audzināšanas stundās vai citā veidā (bukleti, plakāti) veikt izglītojošo darbu un izglītojamos informēt par iespējamām negatīvām sekām kā arī iespējamo materiālo un atsevišķos gadījumos pat kriminālo atbildību.

Turklāt vecākiem un izglītojamiem būtu jāņem vērā fakts, ka īpaši būtisks pārkāpums ir slēpta filmēšana, balss ieraksta veikšana vai fotografēšana, jo ierakstam pakļautās personas nevar apzināties, ka to darbība tiek fiksēta un tādējādi aizskārums var būt neproporcionāli liels.

20. Vai izglītojamais var lemt pats par savu datu apstrādi ?

Lai arī izglītojamā, kurš nav sasniedzis pilngadību, vārdā rīkojas tā vecāki, tomēr arī viņa viedoklis ir respektējams, pat ja tas atšķiras no vecāku izteiktā viedokļa. Īpaši gadījumos, ja izglītojamais vēlas ierobežot datu apstrādi, pretēji vecāku dotam rīkojumam (piem., vecākiem piekritot atsevišķus datus padarīt publiskus, izglītojamam būtu jādod iespēja šo piekrišanu atsaukt vai iebilst).

Izglītības iestādēm vajadzētu pēc iespējas iesaistīt izglītojamos lemsnā par saviem datiem, izvērtējot viņu vecumu un briedumu (jo vecāks izglītojamais, jo vairāk ļaujot lemt par būtiskākiem ar viņa datu apstrādi saistītiem jautājumiem).